אִם תְּמָצֵא [־תרצה] **לוֹמַר** ולפשוט את הספק הקודם, שאם אמר ׳קיים ליבי היום׳ אין בכך משום הפרה למחר, **דְּהָא לֹא אָמַר לָהּ** בפירוש ׳מופר ליבי למחר׳, עדיין יש להסתפק באופן **שֶׁאָמַר לָהּ** ׳**מוּפָר לֵיבִי לְמָחָר**׳, **מַהוּ** – מה דינו של נדר זה, **מִי אָמְרִינַן שִׁלְמָחָר לֹא מָצֵי מֵיפַר, דְּהָא** מכך שאמר ׳מופר למחר׳ משתמע שהיום יהיה הנדר מוקם, ומאחר דְּקַיְימֵיהּ לְנִדְרֵיהּ הַיּוֹם שוב אינו יכול להפר את נדרה, שהרי למחרת כבר אינו זמן הפרה. **אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּלֹא אָמַר לָהּ** בפירוש ׳קַיָּים לֵיבִי הַיּוֹם׳ אין זו הקמה, ואם כן חלה ההפרה, משום דִּכְאָמַר לָהּ ׳מוּפָר לֵיבִי לְמָחָר׳ מֵהַיּוֹם קָאָמַר – כוונתו שתחול כבר מהיום ההפרה לצורך מחר.

ממשיך רבה להסתפק באופן אחר:

וְאִם תְּמָצֵא [־תרצה] **לוֹמַר** ולפשוט את הספק הקודם, **שֶׁאֲפִילּוּ הָכִי** – אפילו שאמר ׳מופר ליבי למחר׳ אין זו הפרה, משום שמכלל דבריו נשמע שהוא מקימו היום, **וּכֵיוָן דְּקַיְימוֹ הַיּוֹם, לְמָחָר,** הנדר **כְּמַאן דְּאִיתֵיהּ דָּמֵי,** ושוב אי אפשר להפר את הנדר, עדיין יש להסתפק אם (א"ל) [**אָמַר לָהּ**] **קַיָּים לֵיבִי שָׁעָה, מַהוּ** – מה דינו של נדר זה, **מִי אָמְרִינַן,** שמתוך דבריו משתמע שרק לשעה זו יהיה הנדר מוקם, אבל לאחר מכן יהיה מופר, **וּכְמַאן דְּאָמַר לָהּ** – ונחשב כמו שהוסיף לה ׳**מוּפָר לֵיבִי לְאַחַר שָׁעָה**׳ **דָּמֵי. אוֹ דִלְמָא, הָא לֹא אָמַר לָהּ** בפירוש שהוא מפר לה את הנדר לאחר שעה, ואין כאן הפרה.

ממשיך רבה להסתפק באופן אחר:

אִם תְּמָצֵא [־תרצה] **לוֹמַר** ולפשוט את הספק הקודם, שאין הנדר מופר לאחר שעה, **דְּהָא לֹא אָמַר לָהּ** בפירוש את ההפרה, **מַיְיהוּ** – עדיין יש להסתפק באופן **שֶׁאָמַר לָהּ** בפירוש ׳קיים ליבי שעה ומופר ליבי לאחר שעה׳, **מַאי** – מה דינו של נדר זה, **מִי אָמְרִינַן, כֵּיוָן דְּקַיְימוֹ לשעה קַיְימוֹ לעולם. אוֹ דִלְמָא,** אין הקמתו נמשכת אלא באותה שעה בלבד, ומִכֵּיוָן דְּכוּלֵּיהּ יוֹמָא [־כל אותו היום] **בַּר הֲקָמָה וּבַר הֲפָרָה הוּא,** ואף אם לא הקים או לא הפר בבוקר יכול להקים או להפר בערב, **כִּי אָמַר** ׳**מוּפָר לֵיבִי לְאַחַר שָׁעָה**׳ **מֵהָנֵי** – מועילה הפרתו.

הגמרא פושטת את הספק האחרון:

תָּא שְׁמַע, שנינו במשנה בנזיר (ב:), אשה שאמרה ׳**הֲרֵינִי נְזִירָה**׳, **וְשָׁמַע בַּעְלָהּ** אמירה זו **וְאָמַר** ׳**וַאֲנִי**׳, ובכך קיבל על עצמו נזירות, שוב **אֵין הוּא יָכוֹל לְהָפֵר** את נזירותה. שמאחר שהתפיס את עצמו בנזירות אשתו, גילה את דעתו שנוח לו בנזירותה, והרי זה כהקמה. ותמהה הגמרא על הדין האמור, **וְאַמַּאי** – מדוע אינו יכול להפר את נזירותה, **נֵימָא** – מדוע שלא נאמר ש׳**וַאֲנִי**׳, כוונתו **דְּאָמַר הוּא עָל נַפְשֵׁיהּ דְּהֲוֵי נָזִיר** – שהוא עצמו רוצה להיות נזיר, **אֲבָל** ׳**הֲרֵינִי נְזִירָה**׳ **דִּילָהּ,** אף על גב **דְּשָׁעָה אַחַת קַיְימָא,** כלומר, אף על פי שבהכרח הוא רוצה בקיום נזירותה, שהרי הוא רוצה להתפיס בה את נזירותו, מכל מקום אין הדבר מוכיח אלא רק על אותה שעה שהוא מתפיס בה, אבל לא מוכח מזה שהוא רוצה בנזירותה גם לאחר מכן, **וּלְאַחַר שָׁעָה אִי בָּעֵי לֵיפֵּר** – ומדוע לא יוכל להפר לה לאחר שעה.

מסיימת הגמרא את ראייתה, אלא **אַמַּאי אֵין יָכוֹל לְהָפֵר,** וכי סיבת הדבר היא **לָאו** [־האם לא] **מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּקַיְימוֹ לשעה קַיְימוֹ לעולם.** ומוכח מזה, שאם אמר ׳קיים ליבי שעה׳ הרי זו הקמה לעולם, ושוב אינו יכול לומר ׳מופר ליבי לאחר שעה׳.

דוחה הגמרא, **לֹא** משום כך הוא לא יכול להפר את נזירותה, אלא לעולם הקמה לשעה אינה כהקמה לעולם, והרי הוא יכול להפר לאחר שעה. אלא **קָסָבַר** התנא של המשנה האמורה, **שְׂכַל** האומר על נזירות אשתו ׳**וַאֲנִי**׳, **כְּמַאן דְּאָמַר** לה ׳**קַיָּים לֵיבִי לְעוֹלָם**׳ **דָּמֵי,** ועל כן שוב אינו יכול להפר לה.

משנה

שנינו בתחילת הפרק בדין נערה המאורסה, שאביה ובעלה מפירים יחד את נדריה. ומחלקת המשנה שלפנינו בין דין האב לדין הבעל.

נערה המאורסה שנדרה, אם **מֵת הָאָב, לֹא נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת** [־בעלות] האב **לְבַעַל,** ואינו יכול להפר לבדו את נדריה. מה שאין כן באב, שאף שכל זמן שהארוס קיים אינו מפר לבדו, אבל אם **מֵת הַבַּעַל, נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת** הבעל **לָאָב,** והרי הוא מפר לבדו את נדריה. **וּבְדִבּר זֶה יָפֶה כֹּחַ הָאָב מִכֹּחַ הַבַּעַל.**

לעומת זאת, **בְּדָבָר אַחֵר יָפֶה כֹּחַ הַבַּעַל מִכֹּחַ הָאָב.** שמצינו **שֶׁהַבַּעַל מֵפֵר** את נדרי ארוסתו **בְּבָנֶיהָ** [־בבגרותה], **וְאִילּוּ הָאָב אֵינוֹ מֵפֵר** את נדרי בתו **בְּבָנֶיהָ,** אלא רק כל זמן שהיא בנערותה, אבל משנעשתה בוגרת הרי היא יוצאת מרשותו לגמרי.

גמרא

שנינו במשנה, שאם מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל:

שואלת הגמרא, **מַאי טַעֲמָא** אין אנו לומדים בעל מאב, שכשם שנתרוקנה רשות ההפרה לאב במיתת הבעל, כמו כן תתרוקן רשות ההפרה לבעל במיתת האב. משיבה הגמרא, ממה **דְּאָמַר קְרָא (במדבר ל יז) ׳בְּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ׳,** משמע אף לאחר מיתת אביה, שכן ביתו קיים אף לאחר מותו. ומכאן שכל זמן שהיא מצויה בבית אביה ועדיין לא נישאה ונבנסה לבית בעלה, עדיין אינה ברשות הארוס לבדו להפרת נדריה.

שנינו במשנה, **מֵת הַבַּעַל נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לָאָב:**

שואלת הגמרא, **מְנָלַן** שהאב מפר לבדו לאחר מיתת הארוס.

משיבה הגמרא, **אָמַר רַבָּה,** מקור דין זה הוא ממה **דְּאָמַר קְרָא (שם ל ז) ׳וְאִם הָיוֹ תִּהְיֶה לְאִישׁ וְנָדְרֶיהָ עָלֶיהָ׳,** ומאחר ששתי הוויות [־אירוסין] נאמרו כאן, ככתוב ׳והיו תהיה׳,

---

אגרות קודש

ב"ה, י"ג מנ"א, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים הר"י שי'

שלום וברכה!

הגיעתני בשורה טובה אשר נולד לו בן למזל טוב והכניסוהו לבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצחלחת.

ויהי רצון שיגדלוהו ואת כל יו"ח שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מוארים באור וחום חסידותי.

המשך בעמוד הבא

מַקְשׁ הכתוב קוֹדְמֵי הֲוָיָה שְׁנִיָּה לְקוֹדְמֵי הֲוָיָה רִאשׁוֹנָה, כלומר, נדרים שנמצאים עליה לאחר מיתת הארוס הראשון וקודם אירוסיה השניים, הוקשו לנדרים שנמצאים עליה קודם אירוסיה הראשונים, בעודה בבית אביה. מַה קוֹדְמֵי הֲוָיָה רִאשׁוֹנָה – לפני האירוסין הראשונים, אָב מֵיפֵר לְחוּדֵיהּ, כמו שכתוב (שם ל ד) 'וְאָסְרָה אִיסָּר בְּבֵית אָבִיהָ', אַף קוֹדְמֵי הֲוָיָה שְׁנִיָּה – לאחר מיתת הארוס קודם אירוסיה השניים, אָב מֵיפֵר לְחוּדֵיהּ את הנדר כולו, ואף את חלק הארוס.

שואלת הגמרא, אֵימָא, הָנֵי מִילֵּי שנתרוקנה רשות לאב, דווקא בְּנְדָרִים שֶׁלֹּא נִרְאוּ לָאֲרוּס – שעדיין לא שמע אותם ועדיין לא זכה בהם, שהם דומים לנדרים שקדמו להויה הראשונה, אֲבָל בְּנְדָרִים שֶׁנִּרְאוּ לָאֲרוּס, שמא לֹא מָצֵי מֵיפֵר אָב – לא יכול האב להפר אותם, משום שאינם דומים לקודמי הויה הראשונה, שהרי כבר זכה בהם הארוס הראשון בשמיעתו.

משיבה הגמרא, אִי בְּנְדָרִים שֶׁלֹּא נִרְאוּ לָאֲרוּס, אין צורך בהיקש זה כלל, אלא מִ'בְּנַעֲרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ' נַפְקָא – נלמד שהאב מפירם לבדו, כדין כל נדרי בתו הפנויה, שהרי עדיין לא זכה בהם הארוס. אם כן בהכרח שבא ההיקש ללמדנו על נדרים שכבר נראו לארוס קודם שמת, שהאב מפר אותם לבדו.

שנינו במשנה, פָּוָה יָפֶה כֹּחַ הָאָב מִכֹּחַ הַבַּעַל כּוּ' שהבעל מפר בבגר, והאב אינו מפר בבגר:

שואלת הגמרא, הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מפר הארוס את נדרי ארוסתו הבוגרת, אִילֵּימָא שֶׁקִּידְּשָׁהּ כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה וְאחר כך בָּגְרָה, הלא באופן זה אין הארוס מפר את נדריה. דִּמְפָרֵי [ר־הרי], מִיתָּה [ר־מיתת האב] מוֹצִיאָה אותה מרשות אביה, וכמו כן בַּגְרוּת מוֹצִיאָה אותה מֵרְשׁוּת הָאָב, ואם כן יש ללמוד בגרות ממיתה, מַה בְּמִיתָּה של האב לֹא נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לַבַּעַל ואינו מפר לבדו, אַף בנערה שהגיע לִבְגְרוּת לֹא נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לַבַּעַל ואינו מפר לבדו, שהרי בשעה שקידשה בנערותה עדיין היתה ברשות אביה.

אומרת הגמרא, אֶלָּא תרצה לומר שמדובר כְּשֶׁקִּידְּשָׁהּ כְּשֶׁהִיא בּוֹגֶרֶת, ולאחר שעבר הזמן שנתנו חכמים לארוס וארוסה להבין את עצמם לנישואין, אם עדיין לא נשאה הרי הוא מתחייב במזונותיה. וסוברת עתה הגמרא, שכיון שכבר בגרה ויצאה מרשות אביה, הארוס לבדו מפר לה את נדריה, משום חיוב מזונותיה. עדיין יקשה, הָא תָּנְיָא חֲדָא זִימְנָא – כבר שנינו דין זה פעם אחת במשנה להלן (עג:), הַבּוֹגֶרֶת שֶׁכבר שָׁהֲתָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מאירוסיה ועדיין לא נישאה, רבי אליעזר אומר, הואיל ובעלה חייב במזונותיה הרי הוא מפר לבדו את נדריה.

וקודם שמתרצת הגמרא את הקושיא על משנתינו, היא דנה בביאור המשנה האמורה, ומקשה עליה:

הָא גּוּפָא של המשנה קַשְׁיָא, אֵיךְ אָמְרַתְּ 'הַבּוֹגֶרֶת שֶׁשָּׁהֲתָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ', הלא בְּבוֹגֶרֶת לָמָּה לִי שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, והרי בּוֹגֶרֶת בְּשִׁלְשִׁים יוֹם שעברו עליה מאירוסיה סַגִּי [ר־די] לָהּ בכדי שיוכל הבעל לבדו להפר את נדריה.

מתרצת הגמרא, אכן שני דינים שונים שנתה המשנה בזה, וכך תָּנֵי בה: א. בּוֹגֶרֶת ששהתה שלושים יום מאירוסיה, הארוס לבדו מפר לה. ב. וְכן נערה שֶׁשָּׁהֲתָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, הארוס לבדו מפר לה.

עתה חוזרת הגמרא לקושיא על משנתינו:

מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא, מדוע היה לה למשנה לשנות דין זה פעמיים, גם במשנתינו וגם במשנה להלן.

מתרצת הגמרא, אִיבָּעֵית אֵימָא – אם תרצה אמור, שעיקר חידוש זה נאמר הָכָא – במשנתינו דַּוְקָא, וְדין בּוֹגֶרֶת דְּקָתָנֵי הָתָם – במשנה להלן, לא הובא אלא מַשּׁוּם דִּבָעֵי התנא של המשנה ללמדנו דְּאִיפְּלוּגֵי רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבָּנָן בדין זה. שדווקא לרבי אליעזר הארוס מפר לה לבדו, אבל לחכמים אף לאחר שהגיע זמנה להנשא אין הבעל מפר לבדו עד שתבנס לרשותו וישאנה.

עוד מתרצת הגמרא, וְאִיבָּעֵית אֵימָא, בּוֹגֶרֶת דַּוְקָא – עיקר החידוש נאמר במשנה להלן העוסקת בדין בוגרת, וכאן זה לא עיקר מקומו, וְאלא אֵידֵי דְּנָסֵיב – אגב ששנתינו משנתינו בְּרֵישָׁא 'פָּוָה יפה כח האב מכח הבעל' לענין דין 'נתרוקנה', נָסֵיב סֵיפָא נַמִּי 'פָּוָה יפה כח הבעל מכח האב, שהבעל מפר בבגר'.

המשך מהעמוד הקודם

אהבת ישראל לכל אחד ואחד מבני ישראל, ואין צריך לומר אהבת חסיד חבדי לבנו שרוצה בכל לבו להנחילו ירושת דורות וכל אוצר תכונות הנפש הטובות. הרי מובן שהכל נשתמר יפה בכח על כל פנים, אלא שצריך להוציא מן הכח אל הפועל, שבעולמנו עולם המעשה מעשה עיקר, היינו הנהגה בחיי יום יום חדורה אור חסידותי, במצוות מעשיות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, שבאמת הא בהא תליא.

וכיון שמשרתו בטח קשורה במדה חשובה של השפעה על מהלך ענינים וגם על אישים, בודאי שיש לו אפשרויות גם לזכות את הרבים.

תקותי שיסלח לי על שבמכתבי הראשון לכ' הנני נוגע מיד בענינים אשר לכאורה הם רשות היחיד שלו ואיך זה הנני בא להתערב ועוד מעבר לים, אבל מה אעשה ותורת החסידות מדגישה ביחוד דין תורתנו תורת חיים, שכל ישראל ערבים זה בזה, ובהטעמה שעוד בה שלישי' ערבים מלשון ערבות, וערבים - מעורבים וערבים - מתוקים זה לזה.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות.